

Szalon 2007.

Kristálytisza szerkezetek

P. Szabó Ernő

Törley Mária szobrász vagyok. Nem ismerem a lazálást. Talán azért dolgozom olyan sokat, mert későn, 27 évesen kezdtem a Budapesti Képzőművészeti Főiskolát. 1982-ben végeztem Somogyi József növendékeként. Előtte három évig tanultam Andrásy-Kurta János műtermében. Édesanyám festő volt, családomnak étele és itala volt a zene és az irodalom, talán innen az indíttatás. – Így kezdi egyik életrajzát Törley Mária szobrászművész, aki kései indulása ellenére mára nemzedéke egyik legtöbbet teljesítő tagjává vált. Köztéren, közintézményekben több tucat alkotása áll. Itthon, külföldön számos egyéni tárlaton mutatkozott be, s azok sincsenek kevesen, akik abban a környezetben (is) találkozhattak műveivel, amely a különböző terek között mintegy félúton található: az immár tizenkét éve működő Törley Szalon vendégeiként, a tágas kertben álló villa tereiben, miközben neves előadóművészek tolmácsolásában élvezték a zene, a költészet örökbecsű remekeit.

Az örökbecsű remek az élet teljességére utal, s valóban, ez – a múlt és a jelen értékeit egyaránt magába foglaló – teljesség lebeg a szobrász szeme előtt. Munkássága éppen attól válik izgalmassá a szemlélő számára, hogy miközben a művészet örök eszményeire figyel, újra és újra azokra a problémákra kell reflektálnia, amelyek a közelmúlt magyar történelmét éppen úgy meghatározták, mint saját életpályáját. Amikor például 1992-ben elkészített Törley József bronzszobrát, nem egyszerűen a budafoki pezsgőgyár alapítója, hanem saját dédapja előtt tisztelgett, miközben kényszerű módon a családtörténet komorabb fejezeteit is fel kellett idézni: a második világháború utáni meghurcoltatást, a kitelepítést, az újrakezdés nehézségeit. De éppen ezeknek a nehézségeknek a legyőzésére utal a másik szobor, a mesteréről, Somogyi József szobrászművészről készített bronzportré, amely nemcsak a művészet erejéről, de a morális és esztétikai értékek egységében való hitről beszél.

S ha már – a művész számára legszemélyesebb tér, a műterem és a mindenség között – koordinátákat keresünk egy életpálya irányváltásainak, dimenzióinak, a mű és a közönség találkozásának az érzékeltetésére, elég rövid ideig a Mátyásföld szélén álló villa kertjében nézelődni a tervek, készülő munkák között, majd útra kelni, hogy a szobrász néhány legutóbbi, a közelben álló köztéri szobrát megszemléljük. Sashalmon a millennium alkalmából állították föl Szent István szobrát, az addig szinte formátlan, valódi központ nélküli térnek a szó szoros és átvitt értelmében is értelmet, jelentést adva. Mátyásföldön tavaly 1956-os emlékművét avatták, mégpedig azon a területen, amely évtizedeken át megközelíthetetlen volt magyar állampolgár számára: az egykori szovjet főhadiszállás központjában.

A millenniumi Szent István a figurális emlékműszobrászat hagyományait viszi tovább, a virágot, lángot formáló 1956-os emlékműben a nonfiguratív elemek dominálnak. A kétféle felfogás úgy találkozik Törley Márta művészetében, hogy nem érzékelünk törést, ellentmondást. Mntha csak azt bizonyítanak, hogy a szobor természetes módon a látható mögött rejtőző láthatatlant szeretné megmutatni, ha portrét, figurát ábrázol, ha pedig elvont értékek inspirálják elsősorban az alkotót, hamarosan rá kell jönnie, hogy azokat igazán artikuláltan kifejezni csak akkor képes, ha a lehető legteljesebb formakincsből merít. Törley Mária valójában „az emberi állapotot” kívánja kifejezni, a maga földi kiszolgáltatottságában és szellemi lelki teljességében, s ezért újra és újra az emberi figurát, azon belül is elsősorban a portrét választja kifejezési eszközül. Ahogyan maga vallja: „Megrendít a szenvedés, de nem csak azt akarom megmutatni, hanem a szépséget, az örömeket és mindenk fölött az embert. Sok portrét mintáztam, és még biztosan sokat fogok készíteni. Amíg ember él a

Földön, ez a műfaj nem lehet időszerűtlen, hiszen minden ember külön univerzum és nincs izgalmasabb, mint ebbe behatolni és ebből valamint megmutatni. Akár zenei, akár biblikus-szent, akár profán témán dolgozom, mindig az embert keresem.”

Szerettei vagy jeles alkotók portréi, vagy éppen Kölcsey Ferenc soproni szobra (1995) mellé így állíthatók oda magyarországi szenteket ábrázoló vagy Patrona Hungariae-t megidéző emlékművei éppen úgy, mint az a megindító nőalak, amelyet Gecser Lujza síremlékeként formázott meg, vagy éppen a tótszerdahelyi római katolikus templom expresszív domborműves stációsorozata az egyik, az emberi test szépségét kifejező aktok a másik oldalon. Az áhítat, a tisztelet érzése azután innen éppen úgy átvezetheti a szemlélőt a világirodalom remekeinek drámai megfogalmazású részleteihez (a ravennai Dante Biennálén 1985-ben nagydíjat kapott Dante a Pokol Kapujában), mint a profán, az irónia, az abszurd világába (Hommage a Villon, Puck vagy Zuboly a Szentivánéji álom sorozat figurái közül). Don Giovanni pedig? „Mozart zenéjéről a kristály jutott eszembe. Áttetsző, kristálytiszta szerkezetű zene...– mondja a művész, mintha csak kulcsot kívánna adni azoknak, akik sok-sok zenei tárgyú vagy éppen zenei ihletésű szobra elvont formáit, a dallamokban rejlő szépséget az absztrahált formák rendjével vagy rendetlenségével, harmóniájával vagy éppen diszharmóniájával közvetítő művek titkát kívánnák megfejteni.